

Margith van Tuijl, SOVE viering 4 februari 2017.

Overweging bij Matteüs 5:1-12 en de Qumrantekst 1 QH 14:3

Gelukkig de armen die de geest toebehoren

Gemeente van Christus,

‘Gelukkig de mensen die waarachtig zijn’. Deze woorden uit de tekst uit Qumran lijken op de zaligsprekingen van Jezus, al leggen ze net een ander accent. ‘Waarachtig’ zijn, wat is dat eigenlijk? Het is niet dat je overal en altijd, gevraagd en ongevraagd, je eerlijke mening geeft. Maar wel dat je bent wie je bent en voelt wat je voelt; of dat nu gelukkig is en stralend, of droevig en terneergeslagen. Waarachtig ben je als je zowel je licht als je schaduw erkent en de moed hebt deze met anderen te delen. Je successen delen, dat is sociaal en maatschappelijk gewenst en geaccepteerd. Maar je mislukkingen, je worstelingen en je verlies, dat is een stuk moeilijker.

Toch opent juist het erkennen en delen van deze schaduwzijde vaak zicht op iets nieuws. Het is zoals Leonard Cohen het zingt: ‘there is a crack in everything, that’s how the light gets in’. In alles zit een barst, daar doorheen komt het licht naar binnen. Gelukkig is er tegenwoordig weer meer aandacht voor juist deze kwetsbaarheid en verschijnen er boeken over dit thema. Juist door je kwetsbaarheid naar anderen te tonen, door met anderen te delen hoe je je voelt en wat je denkt, wordt je krachtiger. Kwetsbaarheid en kracht blijken hand in hand te gaan.

Er schuilt ook een zekere schoonheid in dat wat niet perfect is. Denk aan de schoonheid van een ruïne. Je kunt je fantasie de vrije loop laten over hoe het kasteel er vroeger uit gezien moet hebben en hoe mensen zich door de ruimtes bewogen. Of denk aan de schoonheid van poëzie. Juist de woorden die ontbreken, die niet gezegd worden, maken het gedicht sterk.

Dezelfde werking heeft deze Qumrantekst op mij. We hebben in het leerhuis gehoord hoe er met de teksten die in Qumran gevonden zijn, is omgegaan. Vele zijn waarschijnlijk door herders gebruikt om hun vuurtje mee te stoken. Andere zijn in stukken gescheurd om ze op meerdere plaatsen te verkopen en er meer geld voor te krijgen. Je ziet aan de haken in de tekst,

dat er delen ontbraken, die later zo goed mogelijk zijn gereconstrueerd. Het is een wonder dat de tekst die voor ons ligt ons bereikt heeft.

De woorden uit Qumran zetten ons normale denken op zijn kop. Niet het perfecte, het sterke en onkreukbare is het meeste waard, maar juist het waarachtige, het menselijke en het echte. Precies deze omkering vindt ook plaats in de zaligsprekingen van Jezus. ‘Gelukkig de armen, die de geest toebehoren (...), gelukkig de bedroefden (...), gelukkig de zachtmoedigen...’. Stuk voor stuk omkeringen van hoe wij normaal gesproken naar de wereld kijken. Jezus biedt ons een nieuwe bril aan om door naar de wereld te kijken. Hij sluit hierbij aan bij het gedachtengoed van Mozes. De tien geboden, die Mozes deelde met het volk, zijn er ook op gericht om het kwetsbare te beschermen. Wees en weduwe het leven te gunnen. En blijkbaar leefde dit gedachtengoed ook in de gemeenschap van Qumran. Wat Jezus doet is dus niet nieuw, maar hij zet de omkering door zijn zaligsprekingen wel scherper neer.

‘Gelukkig de armen die de geest toebehoren’ is daarbij nog wel de uitspraak die de meeste vraagtekens oproept. Meestal wordt dit vertaald met ‘armen van geest’, waarbij vooral aan mensen met een laag IQ of met een verstandelijke beperking wordt gedacht. Op zich geen gekke gedachte, want ik denk dat Jezus hen zeker in zou sluiten in zijn zaligsprekingen. Maar als je preciezer gaat kijken, dan blijkt dat er letterlijk staat ‘armen áan de geest’ en dat kan ook de Geest met een hoofdletter zijn. In dat geval zijn het de armen, die aan de Geest toebehoren en dus een verbondenheid voelen met de Geest. Je zou kunnen zeggen: het zijn de mensen die ontvankelijk zijn voor de Geest. Dit kunnen de armen zijn in economische zin. Dit sluit dan goed aan bij de gelijkenis van Jezus over de kameel en het oog van de naald. Als het voor rijken moeilijker is het koninkrijk van God binnen te komen, dan voor een kameel om door het oog van de naald te kruipen, dan staat economische rijkdom blijkbaar de verbondenheid met God in de weg.

Tegelijkertijd denk ik dat je het begrip ‘armen’ ook breder kunt nemen. Dat het ook gaat om degenen die zich ‘arm’ ofwel ‘leeg’ maken voor de Geest. Die niet vooral vol zijn van hun eigen plannen en intenties, maar zich bij het gaan van hun weg laten leiden door de Geest en open staan voor inspiratie van bovenaf.

Nu is het jaarthema van deze cyclus ‘De Messias ontwapend’, ontwapend met een d. Als je om je heen kijkt in deze wereld, dan lijkt het inderdaad net alsof de Messias inderdaad ontwapend is. Wat heeft de Messias in te brengen tegen Donald Trump? Kan de Messias de klimaatverandering keren of kan de Messias IS een halt toeroepen? De Messias lijkt krachteloos in deze wereld, waarin de krachten van zelfingenomenheid en eigen gelijk, van geld en macht en status het steeds meer voor het zeggen krijgen.

De Messias lijkt inderdaad ontwapend met een d. Maar ik heb ook al enkelen van u horen zeggen, dat het wellicht meer gaat om ‘De Messias ontwapent’ met een t. Hoe komt het er dan uit te zien? Hoe ontwapent de Messias in deze wereld? Jezus nodigt ons uit toe te gaan behoren aan de Geest. Jezelf te realiseren, dat je ten diepste toebehoort aan God en geleid wordt door zijn inspiratie. Hoe meer je je dat realiseert, hoe meer je ook beseft dat iemand als Trump ten diepste geen macht over je heeft en dat zelfs de machten van IS ten diepste niet over jou regeren. Ten diepste behoort je toe aan de Geest en kun je dus in welke omstandigheden je je ook bevindt, op zoek blijven naar het koninkrijk van God.

Daartoe zijn de zaligsprekingen één grote aanmoediging; om waarachtig te zijn, op zoek te blijven naar wijsheid en inzicht en te hongeren en te dorsten naar gerechtigheid. Om op zoek te blijven naar dat koninkrijk van God waar brood genoeg en water stroomt voor allen. Diep ontroerd was ik bij de aanblik van zoveel mensen, die tijdens de Women’s March de straat op zijn gegaan om te laten zien, dat ook zij geloven in een veelkleurige samenleving, waarin de liefde regeert over de haat. Een samenleving, waarin mensen - ongeacht hun afkomst - gelijkwaardig samenleven. Een samenleving waarin broederschap belangrijker is dan geld. En het waren er meer in aantal, dan bij de inauguratie van de nieuwe president.

Daarom ben ik geneigd nog een stap verder te gaan en niet alleen te zeggen: ‘De Messias ontwapent’ met een t, maar ook ‘De Messias bewapent’. Maar dan met de wapens van de liefde. Met de waarheid als gordel en de gerechtigheid als harnas en het vertrouwen als schild. De Messias geeft kracht om samen met geestverwanten in dromen te blijven geloven, om je te blijven voeden met wat schoon is en waar is en goed. En daarvoor te blijven leven, tot het einde toe.

Gelukkig de armen die de geest toebehoren. Jezus draait onze blikrichting om. Van de armen is het koninkrijk der hemelen, het kwetsbare wordt krachtig, de zachtmoedige zacht en

moedig. Blijf daarom openstaan voor de Geest, die je de weg wil wijzen en blijf geloven, samen met zovelen in deze wereld, dat op een dag de liefde het wint.

Amen